

ОЗНАКИ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ, ЯКА СТИМУЛЮЄ ІНДИВІДУАЛЬНУ ОСВІТНЮ ТРАЄКТОРІЮ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Стрельніков Віктор Юрійович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка,
м. Полтава, Україна;
професор кафедри філософії і
економіки освіти Полтавської
академії неперервної освіти
ім. М. В. Остроградського,
м. Полтава, Україна

Потреба дослідження ознак неперервної освіти, яка стимулює індивідуальну освітню траєкторію педагогів закладів позашкільної освіти в умовах війни, є актуальною, адже, згідно реформи Нової української школи передбачено, що розвиток здобувача освіти має відбуватися за його індивідуальною освітньою траєкторією. Досвід Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського наочно переконує, що ціннісні орієнтири закладу неперервної освіти є чинником стимулювання розвитку індивідуальної освітньої траєкторії педагогів закладів позашкільної освіти.

Аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми, проведений у попередніх розвідках [10–18 та ін.], працях Л. Лебедик [1–7 та ін.] і спільних з дослідницею [8–9; 19 та ін.], вказує на важливість, під час курсів підвищення кваліфікації, розвитку здатності педагога закладу позашкільної освіти до проектування й розвитку індивідуальної освітньої траєкторії.

Ціннісними орієнтирами підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкільної освіти, яке стимулює їхню індивідуальну освітню траєкторію, є: цільовий; мотиваційний; когнітивний; діяльнісний; креативний, ; результативний. Цільовий орієнтир охоплює мету: оволодіння педагогами закладів позашкільної освіти знаннями і вміннями аналізу, оцінки, узагальнення, відтворення, інтерпретації; формування в них умінь і навичок; конструювання; розвитку творчого мислення.

Мотиваційний орієнтир передбачає появу усвідомленого ставлення педагога закладу позашкільної освіти до використання знань, важливих для проектування індивідуальної освітньої траєкторії та її ролі в освіті вихованця.

Когнітивний орієнтир вимагає системних знань, умінь і навичок педагога закладу позашкільної освіти: про сутність, технології, специфіку проектування індивідуальної освітньої траєкторії; комплекс умінь і навичок для цього; філософських, методологічних, теоретичних, фахових, методичних; власного досвіду; проєктувальних, конструктивних; комунікативних; організаційних.

Діяльнісний орієнтир складають професійні вміння: проєктувальні – здатність проєктувати індивідуальну освітню траєкторію відповідно до мети освіти; гностичні – уміння набувати, поповнювати і розширювати знання з проєктування індивідуальної освітньої траєкторії, вивчати особистість вихованця за допомогою сучасних діагностичних методів; конструктивні – уміння обирати оптимальні технології навчання й виховання учнів, здійснювати оптимальне керівництво пізнавальними процесами здобувачів освіти; організаційні – здатність організовувати проєктування індивідуальної освітньої траєкторії суб'єктами освітнього процесу і навчальну активність згідно окресленої мети освітнього процесу; комунікативні – уміння формувати взаємини педагогів позашкілля і вихованців як учасників освітнього процесу.

Креативний орієнтир: реалізується для оригінального вирішення завдань проєктування індивідуальної освітньої траєкторії педагогами і їх вихованцями – суб'єктами освітнього процесу; є здатністю до створення нового, інноваційного і нетрадиційного підходу до організації проєктування педагогами і їх учнями означеної траєкторії; є вмінням творчо вирішувати професійні проблеми.

Результативний орієнтир передбачає зміни в особистості вихованців і професійній сфері педагогів закладів позашкільної освіти, що також сприяє створенню проєкту індивідуальної освітньої траєкторії у: збагаченні ціннісних орієнтацій; розвитку відповідальності, моральних якостей; педагогічному такті.

На основі теоретичного узагальнення досвіду проведення понад 150 курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти за останні понад 20 років (2003–2024 рр.) [9–15 та ін.], обґрунтуємо принципи підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкілля, яке стимулює їхній розвиток за індивідуальною освітньою траєкторією.

Стимулюють розвиток педагогів закладів позашкільної освіти за індивідуальною освітньою траєкторією «велика шістка» важливих традиційних принципів дидактики: наступності; усвідомлення; науковості; наочності; предметності; розвивального навчання. Ці принципи є методологічною основою курсів підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкілля, адже відповідають сучасній освітній парадигмі особистісно-центрованої освіти.

Окрім традиційної «великої шістки» принципів дидактики, нами виділена також «трійка» сучасних принципів, які гарантовано стимулюють успішне проєктування і реалізацію розвитку педагогів закладів позашкілля за індивідуальною освітньою траєкторією: демократизації курсів підвищення кваліфікації; саморозвитку особистості педагога закладу позашкілля; психологічної підтримки розвитку особистості педагога закладу позашкільної освіти за його проєктом індивідуальної освітньої траєкторії.

Дотримання цих дев'яти дидактичних принципів дає змогу успішно проєктувати й реалізувати педагогом закладу позашкілля своєї індивідуальної освітньої траєкторії. Такою є і мета цих курсів підвищення кваліфікації, і всієї системи неперервної освіти педагога закладу позашкілля. Ця індивідуальна освітня траєкторія не є стихійною і не суперечить традиційній системі неперервної освіти.

У цілому, на якість проєктування індивідуальної освітньої траєкторії педагога закладу позашкілля позитивно впливають: сучасне інформаційне суспільство, що створює додаткові можливості для проєктування індивідуальної освітньої траєкторії педагога закладу позашкілля в умовах підвищення кваліфікації; гуманізація системи неперервної освіти, яка впливає на вибір педагогів закладу позашкілля життєво важливих цінностей, на розвиток за індивідуальною освітньою траєкторією; освітнє законодавство, яке надає можливості вибору педагогом закладу позашкілля індивідуальної освітньої траєкторії; високий рівень професіоналізму організаторів підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкільної освіти у світлі сучасної парадигми особистісно-центрованої освіти.

На курсах підвищення кваліфікації Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського педагог закладу позашкілля бачить свою працю в цілому, демонструє здатність вийти за межі буденної практики, робить педагогічну працю власним предметом індивідуальної освітньої траєкторії та подальшого практичного перетворення. Це дає змогу педагогу закладу позашкільної освіти: конструювати у подальшій діяльності своє майбутнє в індивідуальній освітній траєкторії; правильно розуміти та оцінювати труднощі і протиріччя власної професійної діяльності; самостійно вирішувати власні професійні проблеми через індивідуальну освітню траєкторію, складену на основі власних ціннісних орієнтацій; розглядати власні професійні труднощі як стимул для швидкої і якісної реалізації індивідуальної освітньої траєкторії.

Педагоги закладів позашкілля мають активно конструювати майбутнє, вирішувати освітні проблеми на основі ціннісних орієнтацій, розглядати труднощі в умовах війни як стимул для удосконалення освітньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Лебедик Л. В. Григорій Сковорода – джерело розвитку професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. Розвиток гуманістичних ідей у неперервній освіті: від Григорія Сковороди до сучасного педагога-новатора : колект. наук. монографія / за заг. та наук. ред. д-ра пед. наук Н. І. Білик; редколегія : В. В. Зелюк, М. О. Кириченко, В. В. Пилипенко, З. В. Рябова та ін. Полтава; Київ: ПАНУ ім. М. В. Остроградського, 2023. 542 с. С. 162–175.

2. Лебедик Л. В. Ефективні здоров'язберігаючі технології позашкільної освіти в умовах війни. *Збірник тез Міжнародного науково-практичного симпозиуму «Освіта, наука та культура України в світі: мобільність, глобалізація, інклюзія»*, 23-24 серпня 2022 р. за заг. ред. З. П. Ленів. Львів, 2022. 391с. С. 150–155.

3. Лебедик Л. В. Забезпечення якості підготовки і підвищення кваліфікації педагогів закладів позашкільної освіти. *Підвищення якості національної освіти у контексті викликів сьогодення*: матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (26 трав. 2022 р., м. Харків) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Харків: ФОП Петров В. В., 2022. 349 с. С. 168–171. URL: <http://dSPACE.pnpu.edu.ua/handle/123456789/18864>

4. Лебедик Л. В. Компетентнісний підхід до визначення вимірників професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*: збірник наукових статей / За заг. ред. Г. Л. Єфремова. Суми, 2023. 404 с. С. 131–135.

5. Лебедик Л. В. Людиноцентризм сучасної освітньої парадигми підготовки магістрів освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта». *Людський потенціал у контексті сучасних соціокультурних перетворень*. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 24-25 трав. 2023 р. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 93 с. С. 71–74.

6. Лебедик Л. В. Підготовка керівників гуртків до роботи з обдарованими дітьми в системі післядипломної педагогічної освіти. *Проектування розвитку та психолого-педагогічного супроводу обдарованої особистості в умовах воєнного стану*: матеріали наук.-практ. онлайн-конф. (Київ, 23–25 черв. 2022 р.). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. 368 с. С. 149–157.

7. Лебедик Л. В. Підготовка соціальних працівників у системі неперервної освіти до впровадження соціально-педагогічних технологій. *Неперервна освіта як засіб професійного зростання педагога (м. Тернопіль, Україна, 25 лют. 2022 р.)*. Науковий, методичний, інформаційний збірник ТОКІППО / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, А. Janowski, Ф. І. Полянський, Г. І. Герасимчук, Н. Б. Стрийвус. Тернопіль: ТОКІППО, 2022. 298 с. С. 154–158.

8. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю. Концептуальні засади підготовки викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури. *Неперервна професійна підготовка фахівців в умовах формування спільного європейського освітнього простору*: монографія / за редакцією С. П. Архипової, О. П. Лещинського. Черкаси: ЧНУ, 2020. 335 с. С. 43–64.

9. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю., Стрельников М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава: АСМІ, 2020. 303 с.

10. Солодовник Валерій, Стрельников Віктор. Нова українська школа: проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога. *Мережа шкіл новаторства України: розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації неперервної освіти*: електрон. збірник тез доповідей III Всеукр. наук. онлайн-конфер. з міжнар. участю / за наук. ред. Н. І. Білик. Полтава; Київ: ПАНО ім. М. В. Остроградського, 2023. 144 с. С. 56–59. URL: <https://pano.pl.ua/wp-content/uploads/2023/12/Merezha-shkil-novatorstva-Ukrainy.pdf>

11. Стрельников В. Ю. Можливості кооперативного навчання для формування й розвитку громадянської культури молоді. *Формування громадянської культури в Новій українській школі: традиційні та інноваційні*

практики: збірник матеріалів конф. / За заг. ред. Г. Л. Єфремової, С. М. Луценко, Л. П. Івашини. РВВ СОІППО, Суми, 2020. С. 174–179.

12. Стрельніков В. Ю. Ознаки неперервної освіти, яка стимулює індивідуальну освітню траєкторію педагога в умовах війни. *Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку*: тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 листоп. 2023 р., м. Лубни). Полтава; Лубни; Миргород, 2023. 284 с. С. 75–78.

13. Стрельніков В. Ю. Партнерство суб'єктів освітнього процесу в технології ситуаційного навчання на засадах Української Хартії вільної людини. *Формування національної ідентичності українця через цінності Української Хартії вільної людини* (м. Тернопіль, Україна, 20-21 жовтня 2022 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, С. В. Костюк, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2022. 491 с. С. 413–418.

14. Стрельніков Віктор, Сметана Ірина, Солодовник Валерій. Курси підвищення кваліфікації як ресурс для проектування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 6 (213). С. 37–47. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/290133/284852>

15. Стрельніков В. Ю., Солодовник В. М. Методологічні засади неперервної освіти, яка стимулює індивідуальну освітню траєкторію педагога в умовах війни. *Постметодика*. 2023. № 2–3. С. 19–25.

16. Стрельніков В. Ю. Техніки нейролінгвістичного програмування для створення кооперативних взаємин зі студентами. *Превентивна безпека людини в сучасних умовах*: матеріали Міжвузівського круглого столу, присвяченого Всесвітньому дню охорони праці (м. Полтава, 28 квіт. 2017 р.). Полтава: ПУЕТ, 2017. С. 26–28.

17. Стрельніков В. Ю. Філософія компетентнісного підходу у неперервній освіті вчителя. *Лише той Учитель, хто живе так, як навчає*: матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю, присвяченої Всесвітньому дню філософії (Полтава, 17 листоп. 2022 р.) / уклад. : Л. Литвинюк, М. Чиркова. Полтава : ПАНУ, 2023. 298 с. С. 229–234. URL: <http://pano.pl.ua/nml/elektronni-vudannia-poippo>

18. Стрельніков В. Ю. Філософія проектування випереджувальної післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*: зб. наук. статей у 3-х ч. / За заг. ред. О. В. Зосименко, Г. Л. Єфремова. Суми, 2020. Ч. 1. С. 160–167. URL : <http://dSPACE.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16837>

19. Lesya Lebedyk, Viktor Strelnikov. Educational space of continuous education of teachers: a facilitating approach. *Educational space: post-non-classical perspectives* / Eds. Dimitrina Kamenova, Svitlana Arkhypova. Varna: Varna university of management, 2023. 261 p. P. 128–157. DOI: <https://doi.org/10.54055/mbmj2917>